

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ด้วยสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการขยายตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคมออกไปมาก มีความเจริญทางด้านวัตถุ แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ทำให้จิตใจมนุษย์นั้นสูงตาม มีการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ประกอบกับครอบครัวในสังคมไทย เป็นครอบครัวขนาดเล็กประกอบไปด้วยพ่อ แม่ และมีลูกเพียงแค่นั้นหนึ่งหรือสองคนเท่านั้น หากต้องขาดคนใดคนหนึ่งย่อมนำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจ และความเสียหายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงินและหนึ่งในนั้นคือ ค่าเสียโอกาส

หากจะอาศัย ป.พ.พ. มาตรา 438 ให้ศาลใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงและละเมิด ซึ่งศาลเข้าใจถึงความเสียหายดังกล่าวว่ามีอยู่จริง เพียงแต่พฤติการณ์ที่จะให้ศาลยอมรับบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ยังมีปัญหาว่าจะมีการชดใช้เยียวยาเพียงไร ไม่อาจจะกำหนดได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ไว้ ทั้งที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการเสียโอกาสดังกล่าว อาจมีผลกระทำต่อจิตใจเป็นสาเหตุให้เจ็บป่วยแก่ร่างกายอันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถรองรับได้ .

หลักตาม ป.พ.พ. ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) การเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สภาพที่เสมือนว่าไม่มีการทำละเมิดเกิดขึ้น (2) การลงโทษหรือป้องปรามพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์แต่การกำหนดค่าเสียหายที่เหมาะสมนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและมีหลักและวิธีการคำนวณที่เหมาะสม จึงจะสามารถกำหนดค่าเสียหายที่เหมาะสมได้ ศาลไทยมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถกำหนดค่าเสียหายได้อย่างเหมาะสมดังที่กล่าวข้างต้น จึงควรต้องนำหลักหลักนิติเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการคิดค่าเสียหายที่เหมาะสมที่สุดมาใช้โดยไม่ทำให้เกิดการป้องปรามการละเมิดมากเกินไป (Over-Deterrence) หรือน้อยเกินไป (Under-Deterrence) ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมทั้งคู่

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีของการบาดเจ็บ กฎหมายละเมิดในทุกมลรัฐมีการกำหนดให้ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เพียงแต่ประเภทของค่าเสียหายที่เรียกร้องได้นั้นอาจแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ ในกรณีของการถึงแก่ชีวิต มลรัฐส่วนใหญ่มีการกำหนดให้ค่าเสียหายแก่ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งเกิดขึ้นกับตัวผู้เสียหายในช่วงก่อนตายและค่าความทุกข์ใจและการสูญเสียความรักหรือความเป็นเพื่อนที่เกิดขึ้นกับทายาท คู่สมรส หรือ บิดามารดาของผู้ตาย แต่จะไม่มี การชดเชยความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งเกิดขึ้นหลังจากผู้เสียหายเสียชีวิตแล้ว เนื่องจากยึดหลักเหตุผลที่ว่า ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วไม่สามารถมีความรู้สึกสุขหรือทุกข์ใดๆทั้งสิ้น การให้ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินจึงเสมือนการให้ผลประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตาย ซึ่งเป็นการชดเชยที่มากเกินไป

ตามกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 ได้บัญญัติถึงสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองอันได้แก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งแนวทางคำอธิบายในทางตำราก็ได้อธิบายไปในทางเดียวกันว่า สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดที่ศาลจะคุ้มครองให้ฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้นจะต้องเป็นสิทธิเด็ดขาด แต่ก็ยังมีหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางละเมิดอื่นๆ ที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการตีความให้คุ้มครองถึงสิทธิต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น

ตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น กล่าวถึงการล่วงสิทธิของบุคคลอื่น โดยไม่ได้มีการให้คำนิยามหรืออธิบายว่าสิทธิประเภทใดบ้างที่จะได้รับความคุ้มครอง ศาลตีความสิทธินี้อย่างกว้างขวาง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล ทั้งนี้ศาลจะพิจารณาประกอบกับความร้ายแรงแห่งละเมิดว่าเหมาะสมหรือไม่เป็นกรณี ๆ ไป อย่างไรก็ตามสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลักษณะละเมิดนี้ต้องเป็นสิทธิที่ใช้ยันกับบุคคลได้ทั่วโลก มิใช่หมายถึงสิทธิตามสัญญาซึ่งก็หมายถึงสิทธิเด็ดขาดเท่านั้น

ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ได้แยกประเภทของความเสียหายที่กฎหมายรับรองไว้ 2 ประเภท คือ ความเสียหายในทางวัตถุ (Le damage material) และความเสียหายในทางศีลธรรม (Le damage moral) ซึ่งจะต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนและโดยตรง ซึ่งศาลอนุญาตให้เรียกค่าเสียหายในทางศีลธรรมได้นับตั้งแต่ความเสียหายแก่สิทธิในครอบครัวต่อสิทธิในชื่อเสียงและเกียรติยศ จนกระทั่งสิทธิคุ้มครองความรักใคร่ซึ่งกันและกัน (Sentiment d'Affection) ทั้งนี้ คำพิพากษาของศาลฝรั่งเศสเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญจะกำหนดว่าความเสียหายใดที่สามารถเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งศาลฝรั่งเศสจะให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากความเสียหายต่อสิทธิต่างๆ เป็นอันมาก และแม้ว่ากฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะมีได้มีการแบ่งประเภทของสิทธิออกเป็นสิทธิเด็ดขาด และสิทธิสัมพันธ์ดังเช่นกฎหมายแพ่งของเยอรมัน แต่สิทธิต่างๆ ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสก็ล้วนแต่เป็นสิทธิเด็ดขาดทั้งสิ้นมิใช่เป็นสิทธิตามสัญญา

ส่วนในประเทศไทย จากคำพิพากษาในบทที่ 3 คำพิพากษาในระยะหลัง ๆ ศาลไทยมักจะให้ค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินมากขึ้นเพราะเมื่อไรก็ตามความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว แม้ความเสียหายนั้นจะคำนวณเป็นเงินไม่ได้ ผู้กระทำละเมิดก็ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่ดี ถึงแม้การคำนวณมูลค่าที่เป็นตัวเงินของสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน ค่าเสียโอกาส สามารถทำได้ยากเนื่องจากไม่สามารถอ้างอิงมูลค่าจากราคาตลาดได้ และยังไม่มียุทธศาสตร์การคำนวณค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป¹ อย่างไรก็ตามในความเห็นของผู้วิจัย ศาลควรใช้กรณีตัวอย่างที่มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกันหรือปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เพื่อนำมาสู่แนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงการกำหนดค่าเสียหาย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้กฎหมายละเมิดสามารถเป็นหลักประกันว่า ผู้เสียหายจะได้รับชดเชยอย่างครบถ้วนและเหมาะสมและสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการใช้ความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสมที่สุดได้

ในเรื่องของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดนั้น หลักในการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายแพ่งในทางละเมิดนั้นมุ่งชดเชยเยียวยาตามความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม อันเป็นการคุ้มครองสิทธิระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างผู้กระทำละเมิดกับผู้เสียหายตามความยุติธรรม ดังนั้น ค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นค่าเสียหายสูงสุดที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดเชยแก่ผู้เสียหาย กล่าวคือ ในทางปฏิบัติค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดให้แก่ผู้เสียหายมีจำนวนที่น้อยกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้เนื่องจากภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายผู้เสียหายที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ซึ่งบางกรณีผู้เสียหายอาจไม่สามารถที่จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้อย่างชัดเจนแน่นอนและครบถ้วน ในที่สุดศาลต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ซึ่งอาจมีจำนวนที่น้อยกว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ เป็นผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง ดังนั้น การเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในเรื่องการกำหนดค่าเสียโอกาสเพื่อให้มีผลในการยับยั้งหรือป้องปรามการกระทำความผิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด ย่อมจะเป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและสามารถอุดช่องว่างต่างๆที่เกิดขึ้น อันเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายได้อีกทางหนึ่งด้วย

โดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายลักษณะละเมิดตาม ป.พ.พ. ของไทยยอมรับเรื่องความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน...แต่ในทางปฏิบัติศาลมักจะให้เฉพาะความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ใบหน้าเสียโฉม เสียอวัยวะจนทุพพลภาพ ซึ่งเป็นความเสียหายเกี่ยวกับร่างกาย อนามัยและเสรีภาพเท่านั้น²

¹ โปรดดูบทที่ 3

² สิริลักษณ์ กิรติรัตนพฤกษ์.(2552).การกำหนดค่าเสียหาย:ศึกษาเปรียบเทียบเทียบกรณีผิดสัญญาและละเมิด วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.หน้า 100

แต่ความเสียหายต่อชีวิต ความเสียหายต่อทรัพย์สิน และความเสียหายต่อสิทธิอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ มาตรา 420 และมาตรา 446 ให้อำนาจศาลสามารถวินิจฉัยให้ได้ โดยเฉพาะในส่วนของสิทธิอื่น ๆ เช่น ค่าเสียหายโอกาส ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดเรื่องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้เปลี่ยนไปแล้ว ผู้ถูกกระทำละเมิดควรได้รับค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมูลค่าของโอกาสแต่ละครั้งย่อมไม่เท่ากันและไม่ได้มีบ่อยๆ ซึ่งมีอยู่จริงและอาจเปลี่ยนชีวิตคนๆ หนึ่งได้ไปตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าสินไหมทดแทนควรพิจารณาจากฐานะจำเลย อาชีพ ฯลฯ ตามข้อเสนอแนะ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ถึงแม้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดตาม ป.พ.พ. ได้ถูกบัญญัติให้เป็นดุลยพินิจของศาลตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดแล้วแต่ข้อเท็จจริงในแต่ละคดีที่เกิดขึ้นมีผลแห่งคำวินิจฉัยมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ แล้วแต่ประสบการณ์และทัศนคติของผู้พิพากษาแต่ละท่าน ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงในบางคดีมีลักษณะใกล้เคียงกัน รวมทั้งความรู้ความเข้าใจของทั้งคู่ความและทนายความด้วย ฉะนั้น กฎหมายจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและให้ความเป็นธรรมต่อผู้เสียหายเพียงใด ศาลหรือผู้ที่ใช้กฎหมายควรจะใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพในการควบคุมสังคมอย่างแท้จริง โดยควรที่จะแก้ไขกฎหมาย ดังต่อไปนี้

(1) แก้ไข ป.พ.พ. มาตรา 438 ให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีอื่นๆ ที่นอกเหนือจากความเสียหายต่อร่างกาย อนามัยและเสรีภาพได้ นอกเหนือจากมาตรา 446 ซึ่งได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สินและสิทธิอื่นๆ ให้สอดคล้องกับมาตรา 420 และเพื่อให้ศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาค่าเสียหายโอกาสได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขมาตรา 438 ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำยวิทยานิพนธ์เล่มนี้

(2) แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในประเด็นซึ่งจำกัดอำนาจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายที่เหมาะสม ได้แก่

(2.1) การห้ามศาลพิพากษาเกินคำขอในคดีละเมิดของโจทก์ โดยแก้ไขให้ศาลพิพากษาเกินคำขอได้ในเรื่องการกำหนดค่าเสียหาย หากเห็นว่า ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องไว้ไม่สามารถทำให้โจทก์กลับสู่สภาพที่เสมือนว่าไม่มีการทำละเมิดเกิดขึ้นและมีอยู่จริง

(2.2) การห้ามผู้พิพากษาไต่สวนหาข้อเท็จจริง³ โดยแก้ไขให้ผู้พิพากษาสามารถไต่สวนหาข้อเท็จจริงในส่วนที่จำเป็นต้องใช้ในการกำหนดค่าเสียหายได้ เพราะตามวิธีพิจารณาความแพ่งใช้ระบบกล่าวหา⁴

(2.3) การห้ามไม่ให้แก้ไขคำพิพากษาในกรณีที่มีหลักฐานยืนยันว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับการเปลี่ยนแปลงไป โดยแก้ไขให้ผู้พิพากษาสามารถแก้คำพิพากษาได้หากมีหลักฐานยืนยันว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับมีการเปลี่ยนแปลงและกฎเกณฑ์และเงื่อนไขซึ่งจำกัดความรับผิดชอบของผู้ก่อความเสียหายที่แพ็คดีในการจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมแทนผู้เสียหาย โดยแก้ไขให้ผู้แพ็คดีต้องรับผิดชอบต่อค่าฤชาธรรมเนียมที่เกิดขึ้นจริงของผู้ชนะคดี

(3) สนับสนุนให้ศาลขอความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันกำหนดค่าเสียหาย เนื่องจากการคำนวณค่าเสียหายที่เหมาะสมอาจมีความซับซ้อนมาก ผู้พิพากษาและทนายของกลุ่มความอาจไม่สามารถคำนวณได้อย่างเหมาะสมและควรให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญหรือผู้พิพากษาสมทบ โดยเฉพาะในกรณีที่การคำนวณค่าเสียหายมีความซับซ้อนมาก

(4) พัฒนาวีธีการที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดค่าเสียหายในอนาคต ในส่วนของการกำหนดค่าเสียหายในอนาคต เนื่องจากในบางครั้งศาลอาจยังไม่มีวิธีการที่เหมาะสมเพียงพอในการคำนวณค่าเสียหายในอนาคต หรือแม้บางครั้งอาจมีการใช้วิธีการที่เหมาะสมแต่วิธีการเหล่านั้นก็ไม่ใช่วิธีที่เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดค่าเสียหายในอนาคต

(5) สงวนไว้ซึ่งสิทธิที่ศาลจะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ก่อนการแก้ไขต้องให้โอกาสคู่ความอีกฝ่ายที่จะคัดค้าน ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยและในเวลาพิพากษาคดีเป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ชัดว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด

(6) กำหนดค่าเสียโอกาสในลักษณะที่ให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจได้โดยพิจารณาจากลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด รวมถึงเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิด เนื่องจากในแต่ละคดีมีสาเหตุและปัจจัยที่แตกต่างกัน ควรให้ศาลเป็นผู้ให้ความเป็นธรรม

³ ระบบวิธีพิจารณาคดีในศาลที่ใช้กันในปัจจุบัน มีอยู่ 2 ระบบ เรียกว่าระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการตัดสิน กับ ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ศาลไม่ได้ทำหน้าที่วางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดเหมือนระบบกล่าวหาแต่จะทำหน้าที่ค้นหาความจริงด้วยตนเอง อ้างถึงวิกิพีเดีย

⁴ ถือหลักสำคัญว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะในศาลเท่าเทียมกัน และตัดสินไปตามพยานหลักฐานที่ทั้งสองฝ่ายนำสืบ

แก่ทุกฝ่ายในการใช้ดุลยพินิจกำหนดในเรื่องจำนวนค่าเสียโอกาส ซึ่งจะเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากกว่าการที่จะกำหนดเป็นจำนวนที่แน่นอนตายตัว ซึ่งพิจารณาจาก

- 6.1 ผลกระทบจากการกระทำละเมิดของผู้กระทำละเมิดที่มีต่อผู้เสียหายและสังคม
- 6.2 ฐานะทางการเงิน ฐานะทางสังคม และความเป็นอยู่ของผู้กระทำละเมิด
- 6.3 ผลประโยชน์หรือผลกำไรที่ผู้กระทำละเมิดได้รับ
- 6.4 การที่ผู้กระทำละเมิดได้ช่วยบรรเทาความเสียหาย
- 6.5 การที่ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น
- 6.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำละเมิด